

CEZAI KONULARDA TÜRK-İTALYAN İLİŞKİLERİ

Prof. Dr. Durmuş TEZCAN*

Ceza Hukuku, bir bakıma suçluluğa karşı toplumun savunma sistemini oluşturan bir hukuk dalıdır. Bu yüzden her ülke suç oluşturan eylemlere karşı herkesi korumaya dönük bir ceza hukukuna sahiptir. İnsan haklarına dayalı bir hukuk devleti anlayışı içinde, suçta ve cezada kanunilik ilkesi gereğince, ulusal ceza hukuku kurallarının belirlenmesinde temel oluşturan ceza kanununun oluşturulması ise, çok büyük bir öneme sahiptir.

Türkiye'nin batılılaşması çerçevesinde, kurtuluş savaşını ve ardından cumhuriyetin ilanını izleyen yıllarda, Tanzimat'la daha önce başlayan gelişmelere yeni bir ivme kazandırılırken,¹ 19. yüzyılın ikinci yarısında yapılan ve liberalizm ile hümanizmin büyük etkisini içeren 1889 tarihli İtalyan (Zanerdelli) Ceza Kanunu, Fransız Ceza Kanunundan tercüme edilen 1274 (1858) tarihli Ceza Kanunname-i Hümayun'u yerine 1926 yılında İsviçre Medeni Kanunundan sonra iktibas edilen ikinci önemli kanun olmuştur.² Böylece İtalya ile Ceza Hukuku alanında bir bağlantı doğmuş ve bu da 1927

* İzmir D.E.Ü. Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi

¹ Tanzimatla birlikte, 1256 (1840) ve 1267 (1851) tarihli ilk iki eksik yasadan sonra, Fransız Ceza Kanunundan tercüme edilen 1274 (1858) tarihli **Ceza Kanunname-i Hümayunu** yürürlüğe konulmuş ve bu kanun 1926 yılına kadar yürürlükte kaldığı gibi bazı hükümleri de 1926 tarihli Türk Ceza Kanununa konulmuştur. Türkiye'nin batılılaşma hareketleri içinde, ceza hukuku açısından İslâm ceza (şeriat) hukukundan ve şeriye mahkemelerinden batı anlayışına göre kurulmuş nizamiye mahkemelerine geçiş hakkında bkz. TANER, T., **Tanzimat Devrinde Ceza Hukuku, Tanzimat**, İstanbul, 1940, c. I, s. 221 vd.; DÖNMEZER S., **Cumhuriyet Ceza Hukuku, Atatürk Sempozyumu**, İstanbul, 1983, s. 24 vd.; YENİSEY F., **Ceza Yargılamasında Cumhuriyetten Sonraki Değişmeler, Atatürk Sempozyumu**, s. 43 vd.; AKGÜNDÜZ A., **Mukayeseli İslâm ve Osmanlı Ceza Hukuku Külliyyau**, Diyarbakır, 1986, s. 804 vd.

² Ancak, eski kanundan bazı hükümlerin yeni kanuna aktarıldığını, bu yüzden bazen eski kanundan gelen hükümlerle Zanerdelli Kanunu'ndan gelen hükümlerin, aynı konuda çakışmasına ve bağdaştırma zorluklarına neden olduğunu burada vurgulamak gerekir. Bu durum TCK.nun 228 (Zanerdelli CK. m. 175) ve 240 (Eski CK. md. 102). maddelerinde; 251 (Eski CK. - Fr. CK. md. 198) ve 281 (Zanerdelli CK. md. 209). maddelerinde çok belirgindir. Bu konuda bkz. ÖNDER A., **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, İstanbul, 1987, 2.b. s. 99, 210, 229.

yılında MAJNO'nun İtalyan Ceza Kanunu Şerhi'nin Türkçe çevirisinin dört cilt halinde, Adalet Bakanı Mahmut Esat'ın takdim yazısıyla Türk Hukukçularına sunulmasına vesile oluşturmuş ve bu eser, Yargıtayca, 1977'de, yeni harflerle gözden geçirilerek, yeniden yayınlanmıştır.

Türkiye'de bu iktibas olayı olurken, bundan pek kısa bir süre sonra, İtalya'da pozitivistlerin görüşlerini de aksettiren 1930 tarihli yeni bir Ceza Kanunu yürürlüğe konulduğundan 1889 tarihli yasanın iki ülkede aynı dönemlerde uygulanmasından çıkacak olumlu karşılaştırmaları ortaya koyma imkanı doğmasa da, Türkiye'de İtalyan diline ve ceza hukukuna yakından aşina tanınmış ceza hukukçuları tarafından,³ İtalyan doktrini ve uygulaması, eski ve yeni İtalyan ceza kanunları açısından Türk Ceza Hukukuna aktarılmış ve aktarılmaya yeni katılımlarla devam olunmaktadır.

Cezai konularda Türk-İtalyan ilişkilerine değinirken, ceza kanunumuzu iktibas ettiğimiz İtalya'nın ceza hukukunun tarihçesine de çok kısa değinmek yararlı olacaktır. Ancak hemen vurgulamak gerekir ki, 18. yüzyıl sonlarına kadar Avrupa'da ceza hukuku alanında kodifikasyon hareketleri başlamadan önce, kaynağını Roma Hukukunda, dinî (Kanonik) hukukta ve bir takım örf ve adet hukuku kurallarında bulan bir tür ortak ceza hukuku vardı.⁴ Avrupa'da, filozofların etkisiyle, suçta ve cezada kanunilik ilkesinin, kodifikasyon hareketlerinin 18. yüzyıl sonlarında başlamasına, 1784 tarihli Prusya Ceza Kanunundan hemen sonra 1786'da Toscana Ceza Kanununun bu çerçevede ilk örnekleri oluşturmasına vesile olduğu, fakat 1789 Fransız ihtilaliyle insan ve Yurttaşlık Bildirgesinin 8. maddesiyle teşkil edilen bu kuralın, özellikle 19. yüzyılda büyük kodifikasyon hareketleriyle geniş bir yankı uyandırdığı söylenebilir. İşte 1889 tarihli İtalyan (Zanerdelli) Ceza Kanunu, İtalya'nın birleşmesini izleyen dönemde yapılan ceza hukukunda klasik ve liberal görüşleri yansıtan bir kanun olmuş. Türkiye dışında, Uruguay ve Brezilya tarafından da iktibas edilmiş, Venezuela Ceza Kanununa da temel oluşturmuştur.⁵ Buna karşılık, 1930 yılında faşist İtalya'da yürürlüğe konulan yeni Ceza Kanunu ise, klasik okul taraftarları yanında, sosyolojik ve antropolojik görüşleri de bünyesinde eriten bir karma bir sistem oluşturması sebebiyle, Mussolini'den sonrada bugüne kadar yürürlükte kalmayı başarmıştır. Şüphesiz eski kanunla pek çok konuda taşıdığı benzerlik, Türk Ceza Kanunu ile yeni İtalyan Ceza Kanununu karşılaştırma imkânı vermektedir.

Diğer taraftan, Roma Devletinin parçalanmasından sonra İtalyan birliğinin yeniden kurulmasının uzun bir süreç izlemesi, XII. yüzyıldan itibaren İtalya'da şehir devletleri arasında, yasa ve yargı uyuşmazlıklarının çözümü konusunda Statü Teorisi adıyla anılan atif kurallarının oluşmasına zemin hazırlamış ve Bartole gibi ünlü bir hukukçu ile bu

³Bu ceza hukukçuları arasında özellikle yayınlarında İtalyan Ceza Hukuku doktrin ve uygulamasına büyük yer veren, İtalyancaya aşina Prof. Dr. Sahir Erman, Prof. Dr. Faruk Erem, Prof. Dr. Nurullah Kunter, Prof. Dr. Çetin Özek, Prof. Dr. Uğur Alacakaptan, Prof. Dr. Nevzat Toroslu, Prof. Dr. Zeki Hafızoğulları, Prof. Dr. Yılmaz Günel ile Prof. Dr. Yüksel Ersoy ve onları izleyen genç kuşak hukukçular sayılabilir.

⁴Bkz. SCREVENs R., *Droit pénal comparé* (polycopie), Ed. PUB, no: DR 3202 A, p. 18 et suiv.

⁵Bkz. SCREVENs, op. cit. p. 65.

teorinin önemi artmıştır.⁶ Şehir devletlerinin İtalyasından günümüze Birleşik Avrupa idealine geçişte, şüphesiz XII-XV. yüzyıl döneminde revaçta olan bu teori yeniden güncellik kazandığı gibi, ABD örneğinde olduğu üzere, federal devletlerin ceza hukuku kurallarını da dahil olmak üzere hukuk sistemlerini etkilemiştir.

Cezai konularında Türk İtalyan ilişkileri ise, Bizans imparatorluğu tarafından, daha önce Venediklilere ve Cenevizlilere verilmiş olan geniş ayrıcalıkları içeren kapitülasyonların, Fatih Sultan Mehmet'in 1453 yılında İstanbul'u zaptında sonra da kabul edilip geçerli sayılmasına kadar uzanır.⁷ Bununla birlikte, Osmanlı İmparatorluğu dönemindeki ilk ayrıntılı kapitülasyon Kanuni Sultan Süleyman dönemine rastlar. Osmanlı Devletinin en güçlü dönemlerinde Batının herhangi bir zorlaması olmaksızın verilen kapitülasyonlar rejimi başta Fransa ile tüm Hıristiyan Devletlere tanınarak, kapsama yararlanan ülke sayısı açısından da genişletilmiştir.⁸

Adli kapitülasyonlar, gerek konsolos ve konsolosluk mensuplarına ve gerekse kendi vatandaşı ve hamilerine sağlanan birtakım ceza ve hukuk davalarındaki bağışıklık ve ayrıcalıkların yanı sıra vergiler konusundaki bazı vergi bağışıklıklarından oluşuyordu.

Kapitülasyonlardan yararlanan yabancılarla ilgili ceza yargılaması genel çerçevesi ile şu özellikleri taşıyordu.

1) Aynı uyruklu yabancılar arasındaki Ceza davaları kendi konsolosluk mahkemelerinde görülürdü.

2) Ayrı uyruklu yabancılar arasındaki ceza davaları ise, suç sanığının konsolosluk mahkemesinde görülürdü.

3) Osmanlı ve yabancılar arasındaki ceza davaları tercümanın huzurunda Türk Mahkemelerinde görülürdü. Ancak, ABD ve Belçika bu davaların kendi mahkemelerinde görüleceğini ileri sürmelerine karşılık başarılı olamamışlardır.

4) Tercüman (Dragoman), Osmanlı ve Yabancı arasındaki ceza davalarının her safhasında bulunmak ve tutanağa imza atmak hakkına sahipti. Bu yüzden tercümanın duruşmasının her safhasında bulunması gerekiyordu. Eğer tercüman gelmezse veya duruşmayı bırakıp gitmişse dava olduğu gibi kalırdı.

⁶Bu konuda bkz. TEZCAN D., *Territorialité et conflits de juridictions en droit pénal international*, Ankara, 1983, p. 73.

⁷Bu konuda bkz. BAĞIŞ A. İ., *Osmanlı Ticaretinde Gayri Müslimler*, Ankara, 1983, s. 2 vd.

⁸Kanuni Sultan Süleyman devrinden başlayarak görülmeye başlanan geniş kapsamlı kapitülasyonlar, Sultanların ölümlerine kadar geçerliydi. Ne var ki her Osmanlı Sultanı değiştiği yeni bağışıklıklar, yorumlar, emsal ve gelenekler ile genişletilen bu kapitülasyonların, XV. Louis ile I. Mahmut arasında imzalanan 28 Mayıs 1740 tarihli anlaşma ile bu tarihten başlayarak daha sonraki Sultanlar döneminde de yenilenmeksizin geçirilirliklerini koruyacakları kararlaştırılmıştır. Bu konuda bkz. TEZCAN D., *Atatürk Hukuk Devriminin Bir Yönü: Adli Kapitülasyonlardan Uluslararası Ceza Hukukunun Modern İlkelerine Geçiş*, Atatürk'e Armağan, Ankara, 1982, B.M. Türk Derneği yay., s. 168. vd.

5) Yabancı'nın tutuklanması kararını ancak kendi konsolosluğu alırdı. Yabancı, tercüman olmadıkça sokakta bile tutuklanamazdı.

6) Mahkum edilen yabancı üstelik hürriyeti bağlayıcı cezasını Osmanlı cezaevlerinde değil, kendi uyruğunda bulunduğu ülkenin cezaevinde çekerdi.⁹

Şahsilik ilkesinden kaynaklanan ve İslam dinince de sakıncalı bulunmayan kapitülasyonların sağladığı ayrıcalık ve bağışıklıklar kural olarak tek taraflıydı. Hatta bazen karşılıklı bile olsalar, bunlardan yararlananlar hep yabancılar olmuş, buna karşılık, Osmanlı vatandaşlarının bu tür ayrıcalıklardan yabancı ülkelerde yararlanmaları pek sözkonusu olmamıştır.

Adli kapitülasyonların oluşturduğu cezada eşitlik kuralını zedeleyen ayrıcalıklar rejimi, özellikle 19. yüzyılın ortalarından başlayarak kendisini daha da hissettiren "amaç saptırmaları"na örnek olmuştur. Bunlardan en önemlisi; Osmanlı uyruğunda olup kapitülasyonlardan yararlanmak için yabancı pasaport alarak "mahmilik" (protégé) sıfatını kazanma konusunda ortaya çıkmıştır. Kapitülasyonların amaçlarından saptırılmasının bir diğer yönü de, daha sonra karşılaştırma konusu yapacağımız hürriyeti bağlayıcı cezaların karşılıklılık koşuluyla yabancı hükümlülerin kendi ülke infaz kurumlarında çektirilmesi konusunda ortaya çıkmıştır.

Osmanlı Hükümeti birçok kez yabancı devletlerin bu tür hukuk dışı davranışlarını kınarken özellikle 1856 tarihli Paris Kongresinden başlayarak bu konuda önemli çabalar göstermiş ve bir türlü kaldırmamayan kapitülasyonlar I. Dünya Savaşı fırsat bilinerek 26 Ağustos 1914 tarihli bir padişah iradesiyle kaldırılmak istenmiştir. O yılın Eylül ayı içerisinde, Osmanlı Hükümetinin kapitülasyonları kaldırdığı, bunlardan yararlanan devletlere birer nota ile bildirilmiştir. Ne var ki, Osmanlı Devleti, I. Dünya Savaşından yenik çıkınca kapitülasyonları kaldırdığını ileri sürmesi çok güçleşmiştir.

Bu nedenle, kapitülasyonların bütün olarak kaldırılması 24 Temmuz 1923 tarihli Lozan Barış Andlaşmasınının 28. maddesiyle gerçekleştirilmiştir.¹⁰

Kapitülasyonlar kaldırıldıktan sonra, Türkiye'de 1889 tarihli İtalyan Zanerdeli Ceza Kanunu esas alınarak, bir ülke ile onun doğal ve yapay uzantıları üzerinde işlenen ve o ülke yasalarına göre suç olarak nitelendirilen eylemlerle sanıklarının suçun işlendiği ülke adli makamlarınca, kendi yasalarına göre yargılanmaları ilkesi, Türk Hukukuna kazandırılmıştır. 1 Mart 1926 tarih ve 765 sayılı Türk Ceza Kanununun başlangıç hükümleri içinde, 3. maddede yapılan düzenlemeye göre: "Türkiye'de suç işleyen kimse, Türk Kanunlarına göre cezalandırılır..." hükmüne yer verilmiştir.

⁹ ibid s. 169.

¹⁰ Sözkonusu maddeye göre: "Tarafeni Allyeni Akıdeyn, Türkiye'de kapitülasyonların kaffel nukatı nazardan tamamen ilgasını, her biri kendine taalluku cihetinden kabul ettiklerini beyan ederler." (Bağıtlı Yüksek Taraflar, her biri kendi yönünden, Türkiye'de kapitülasyonların her bakımdan kaldırıldığını kabul ettiklerini bildirirler.) Bu konuda bkz. MERAY S.L., Lozan Barış Konferansı, Tutanaklar ve Belgeler, Ankara, 1969-1973, Takım II, c. 2, s. 9 ve 74.

Bu kuraldan çıkan anlam, Türkiye'de suç işleyen kimsenin hangi uyruktan olursa olsun, Türkiye'de Türk Mahkemelerince, Türk yasalarına göre cezalandırılacağıdır.

Türkiye'de İtalyan mevzuatından iktibas olunan yasada mevcut ve mülkiyet (ülkesellik) ilkesi olarak adlandırılan bu prensip, aslında bütün batılı ülkelere benimsenip mevzuatlarına girmiş bir ana kuraldır. Bu ilke uyarınca, kişilerin sırf uyruğuna bakılarak yargı bağımsızlığı tanınması söz konusu olamaz. Yargı bağımsızlığı, ancak Uluslararası Hukukun "karşılıklık" ve "teamül" kurallarıyla çizilen bir çerçeve içinde görevin ifası ile sınırlı olan ya da olmayan diplomatik, konsolosluk ve benzeri yargı bağımsızlığı biçiminde görülebilir. Bu bağımsızlıkların salt diplomatik görevde bulunanlarla eşlerine ve birlikte oturan çocuklarına tanınmaları, görev dışı suçları da kapsayacak biçimde, konsolosluk görevlerinde bulunanlara oranla daha geniştir. Zira, daha değişik bir şekilde ikili çerçevede kapsamı genişletilmedikçe, konsoloslar sadece görev sırasında işledikleri ağır cürüm oluşturmeyen suçlardan yargı bağımsızlığına sahiptirler.

İtalya ile Zanerdeli Ceza Kanununun iktibasıyla Cumhuriyet döneminde başlayan ilişkiler, 19.6.1928 tarihinde Roma'da suçluların geri verilmesi sözleşmesi imzalanarak pekiştirilmiş ve bu sözleşme, aynı yıl, 1365 sayılı kanunla onaylanarak 13.12.1928'de Resmi Gazete'de yayınlanmıştır. Suçlulukla mücadelede başlayan bu işbirliği, 13.12.1957 tarihinde her iki tarafından aynı anda imzalanıp, İtalya tarafından 6.8.1963'de ve Türkiye tarafından da 7.1.1960'da onaylanan Suçluların Geri Verilmesine Dair Avrupa Sözleşmesinin 28/1. maddesi gereğince her iki ülkeyi bağlayıcılığı açısından, yürürlüğe giriş tarihi olarak kabul edilen 4.11.1963 tarihinden itibaren, bu yeni sözleşme çerçevesinde gerçekleşmeye başlamış ve ikili sözleşme ilga edilmiş sayılmıştır.¹¹

Ülkemiz II. Dünya Savaşı ve sonrası gelişmeleri gözönünde bulundurarak Batılı Devletler arasında 1949'da kurulan Kuzey Atlantik Andlaşmasına (kısaca NATO'ya) 18 Şubat 1951 tarihinde katılmıştır. Bunun sonucu olarak, NATO'ya dahil ülkelerin silahlı kuvvetlerinin diğer taraf ülkelerin topraklarında buldukları sırada işledikleri suçlarda birlik mensubu kişilerin kısmen kendi askeri mahkemelerinin yargısına tabi olmalarını öngören "Kuzey Atlantik Andlaşmasına Taraf Devletler arasında Kuvvetlerin Statüsüne Dair Sözleşme"yi de Türkiye Cumhuriyeti 10.3.1954 günlü, 6375 sayılı yasayla onaylamış ve daha sonra 14.7.1956 günlü, 6816 sayılı yasayla sözkonusu sözleşmenin VII. maddesinin 3.a (ii) fıkrası ile VIII. maddesinin Türkçe çevirisinde düzeltme yapmıştır. İtalya ve Türkiye'nin taraf olduğu bu NATO sözleşmeleri çerçevesinde de cezai konularda sıkı ilişkileri olduğunu vurgulamak gerekir.

Cezai konularda günümüzde gelişen sıkı bir işbirliği, II. Dünya Savaşından sonra özellikle Batı Avrupa'da beliren siyasi ve ekonomik işbirliği ve bütünleşme fikrini uygulamaya sokan Avrupa Toplulukları ile Avrupa Konseyi bünyesinde gerçekleşme yoluna girmiş, her ikisi de Avrupa Konseyi üyesi olan İtalya ve Türkiye, bu örgüt bünyesinde hazırlanan sözleşmelerden cezai konulara ilişkin olanları onayladıkları ölçüde cezai sorunların çözümünde ortak hareket etme konumuna gelmişlerdir. Bu çerçevede 01.07.1993 tarihi itibarıyla her iki ülke arasında, 1957 tarihli Suçluların Geri Verilmesine Dair Avrupa Sözleşmesi ile 1978 tarihli ikinci Ek Protokol, 1959 tarihli Ceza İşlerinde Adli Yardım Avrupa Sözleşmesi ile 1978 tarihli Ek Protokol, 1977 tarihli

¹¹Bkz. Etat des signatures et des ratifications des traités européens, mise à jour au 1/07/1993, Direction des Affaires Juridiques, Conseil de l'Europe, no du traité: 24.

Terörizmin Teçziyesine Dair Avrupa Sözleşmesi, 1978 tarihli Yabancı Hukuka ilişkin Bilgi Vermeye Dair Avrupa Sözleşmesi Ek Protokolü ile 1983 tarihli Hükümlülerin Nakline İlişkin Sözleşme yürürlükte bulunmaktadır.¹²

Her iki ülke adli makamları anılan sözleşmelerden özellikle 1959 tarihli Ceza İşlerinde Adli Yardım Avrupa Sözleşmesi ile 1978 tarihli Ek Protokole dayanarak uluslararası istinabe işlerinde istinabede bulunan taraf adli makamları istinabede bulunan diğer ülkenin muafakatıyla istinabe gereğinin yerine getirilmesi sırasında hazır bulunabilmektedirler. Bu konuda, Türkiye'de Gazeteci Abdi İpekçi'yi öldürmekten, Roma'da Papayı öldürmeye teşebbüsten hükümlü Mehmet Ali Ağca olayı bir örnek olarak zikredilebilir. Gerçekten anılan sözleşmenin 4. maddesinde "Yardım isteyen taraf açıkça istediği takdirde, yardım istenen taraf, istinabenin yerine getirilme tarihini ve yerini kendisine bildirecektir. İlgili memur ve kişiler, yardım istenen Tarafça rıza göstertildiği takdirde, istinabenin yerine getirilmesinde hazır bulunabilirler" hükmüne yer verilmiştir. Ayrıca 11. maddede ise, tutuklu kişilerin dahi tanıklık ya da yüzleştirilmek üzere yardım istenen tarafa geçici teslimine izin verilmekte ve 12. maddeyle de, bu kişiler için teslim edildiği ülkede eski suçlardan koğuşturma yapılmama güvencesi de öngörülmüş bulunmaktadır. Bütün bu hükümler, Türk ve İtalyan adli makamlarının işbirliğini artırıcı özellik taşımaktadır.

Ancak Avrupa'da 1 Ocak 1993 tarihinden beri kural olarak Avrupa Topluluğu üyesi 12 ülke arasında iç sınırlar, 7.2.1992 tarihli Maastricht Andlaşmasıyla kalkmış olduğundan, Avrupa Konseyi bünyesinde suçlulukla etkin bir mücadele için hazırlanıp üyelerin imza ve onayına açılan, 1972 tarihli "Ceza Koğuşturmalarının Aktarılmasına Dair Avrupa Sözleşmesi" ile 1970 tarihli "Ceza Yargılarının Milletlerarası Değeri Konusunda Avrupa Sözleşmesi" onaylanmak zorundaydı. İtalya bu sözleşmeleri Türkiye'nin aksine onaylamamıştır. Fakat, Avrupa Topluluğu üyeleri, ortaya çıkan gelişmeler karşısında, 1987 tarihli Non Bis in idem Kuralının Uygulanmasına Dair Brüksel Sözleşmesini, 1990 tarihli üye Devletlerden Birbirine Sunulan Sığınma Talebinin incelenmesinden Sorumlu Devletin Kararlılığına İlişkin Dublin Sözleşmesini, 1990 tarihli koğuşturmaların Aktarılmasına Dair Roma Protokolünü imzalamış ve onaylama yükümlülüğü altına girmişlerdir.¹³ Bu yüzden İtalya'nın özellikle Ceza Koğuşturmalarının Aktarılmasına Dair Avrupa Sözleşmeleri ile 1970 tarihli "Ceza Yargılarının Milletlerarası Değeri Konusunda Avrupa Sözleşmesi" onaylaması diğer Avrupa Topluluğu ülkeleri gibi bir zorunluluk haline dönüşmüştür.

Diğer taraftan, bu sözleşmelerde öngörülen sisteme göre gerek koğuşturmanın aktarılması ve gerekse ceza ilâmının infazı konusunda olsun, suçun koğuşturmasını yapan suç yeri ülkesi gerekli istemde bulunup bulunmamaya yetkilidir. Suç yeri ülkesi her olayda konuyu değerlendirecektir: Eğer suçun koğuşturmasını yapan ve kural olarak suç yeri bakımından yetkili olan taraf ülke, koğuşturmanın ya da ceza ilâmının infazının diğer sözleşmeye taraf ülkeye aktarılması isteminde bulunmanın yararlı olmayacağı kanısına varırsa, bu yollara başvurmak ya da böyle bir öneriyi kabul etmek zorunda değildir. Eğer böyle bir istemde bulunan ülkenin önerisini diğer taraf ülke kabul etmez

¹²Bkz. Etat des signatures et des ratifications, pp. 29-33.

¹³Bu konuda bkz. MASSE M., L'espace Schengen, Revue des Sciences criminelles, 1992/2, pp. 386-388.

veya uygun bir süre içinde üzerine düşün yükümlülüklerini yerine getirmez ise, istemde bulunan devletin yargılama yetkisi kendisine geri dönmektedir.

İşte bu yönleriyle söz konusu Avrupa Sözleşmeleri yeni bir kapitülasyonlar rejimi yaratacak nitelikte değildir. Özellikle ilişkilerin arttığı İtalya da dahil olmak üzere, Batı Avrupa ülkelerinde bu sözleşmelerin yürürlüğe konulmasında yarar vardır. Ayrıca bu ülkelerde çalışan Türk işçileriyle aile fertleri sayısının bir milyondan fazla olduğunun belirtilmeye başladığı son yıllarda, bu sözleşmelerin ülkemiz açısından da faydalı olacağı düşünülmektedir.

Sonuç olarak, cezai konularda Türk İtalyan ilişkileri, İstanbul'un zaptıyla başlayan kapitülasyon ilişkilerinden, yeni Cumhuriyetin kurulmasını izleyen ilk yıllarda İtalyan Ceza Kanununun iktibasına kadar bir gelişim göstermiş, özellikle her iki ülkenin doğrudan yer aldığı uluslararası kuruluşlar bünyesinde suçlulukla mücadele amacıyla hazırlanan sözleşmelere katılımlarıyla güç kazandırmışlardır. Öte yandan, Türkiye'nin Avrupa Topluluğu ile bütünleşmede önemli bir adım oluşturacak Gümrük Birliğine tam olarak geçişin arifesinde olduğumuz şu yıllarda, ceza kanunlarındaki benzerlik yanında taraf olunan çok taraflı sözleşmelerle ilişkiler daha da pekişmekte, suçlulukla mücadelede INTERPOL gibi örgütlerle, çeşitli bölgesel kuruluşlar bünyesinde, terörizm, uyuşturucu madde kaçakçılığı, silah kaçakçılığı gibi örgütsel suçlarla mücadelede aktif faaliyetlerde bulunmaktadır. İtalya'da ölüm cezasının 1944'de kaldırılmış bulunması ve 1946 tarihli İtalyan Anayasası'nın 27. maddesi doğrultusunda İtalya'nın 1957 tarihli Suçluların Geri Verilmesine Dair Avrupa Sözleşmesine koyduğu çekince nedeniyle ölüm cezası gerektiren hiçbir suçtan iadenin kabul edilmeyeceğinin beyan edilmiş olması, özellikle olağanüstü durumları hariç tutan İtalyan Anayasası paralelinde dahi taleplerin değerlendirilmesini imkansız kılmaktadır. Ancak gelişen dünya ile Avrupa ilişkileri içinde bütün bunların aşılar, daha sıkı ve demokratik haklara daha saygılı bir işbirliğinin cezai konularda da gerçekleşmekte olduğunu söylemek, Türk İtalyan ilişkileri açısından da doğru bir gözlem sayılabilir. Nitekim terörle, rüşvetle mücadelede her iki ülkenin edinmekte olduğu tecrübeleri birbirlerine aktarmaları, pişmanlık yasası uygulamasının İtalya'dan sonra Türkiye'de de uygulanması, son yılların en somut örneklerini oluşturmaktadır.